

ก 2961

เลี้ยงกุ้งกุลาดำในพื้นที่
น้ำจืด สร้างมลพิษ
จริงหรือ?

ทอม แม็จ้/รายงาน

นับตั้งแต่ปี 2529 เป็นต้นมา กรมประมงดำเนินการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำเข้าสู่ระบบการเลี้ยงแบบพัฒนา ทำให้ธุรกิจในด้านนี้ขยายตัวแผ่กว้างอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว โดยมีการเลี้ยงกุ้งกุลาดำตามพื้นที่ชายฝั่งทะเลมากถึง 450,000 ไร่ ในปัจจุบัน ได้ผลผลิตประมาณ 200,000-250,000 ตัน/ปี ทำให้ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นผู้นำในการส่งออกกุ้งกุลาดำและผลิตภัณฑ์ไปยังตลาดโลก นับตั้งแต่ปี 2534 มาจนถึงปัจจุบัน สร้างรายได้เข้าประเทศปีละมากกว่า 50,000 ล้านบาท ทำรายได้มากกว่าเดิในพื้นที่และเวลาน้อยกว่าสินค้าเกษตรตัวใดทั้งสิ้น โดยเฉพาะในยุคที่สภาวะเศรษฐกิจของประเทศทรุดโทรมและอยู่ภายใต้แอกของไอเอ็มเอฟ ผลผลิตของกุ้งกุลาดำเท่านั้นที่จะช่วยแก้สถานการณ์และช่วยชลเชยความเป็นเยี่ยงอย่างได้ดีกว่าสินค้าตัวอื่น ๆ ถึงแม้จะเปรียบเทียบกับสินค้าอุตสาหกรรมหนัก การเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำก็ยังเป็นต่อเพราะไม่ต้องส่งวัตถุดิบจากต่างประเทศให้เสียค่าการนำไปอีกด้วย

ทะเล ขณะเดียวกันจะไม่แพร่ขยายพันธุ์ในแหล่งน้ำจืด จึงเป็นที่มาของความล้มเหลวของการเลี้ยงกุ้งทะเลตามแนวชายฝั่งทะเล แต่กลับเป็นที่มาของการบุกเบิกการเลี้ยงกุ้งกุลาดำในแหล่งน้ำจืดที่ได้ผลดีอีกด้วย

ปัจจุบัน การเลี้ยงกุ้งกุลาดำตามระบบพัฒนาที่มีการขยายพื้นที่เลี้ยงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว จากพื้นที่

ประมาณ 550,460 ไร่ แบ่งออกเป็นการเลี้ยงตามระบบความเค็มปกติตามพื้นที่ชายทะเล 447,000 ไร่ และการเลี้ยงตามระบบความเค็มต่ำ 103,000 ไร่ โดยแยกออกเป็นการเลี้ยงในพื้นที่น้ำเค็มขึ้นถึงได้แก่พื้นที่ 8 จังหวัด คือ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม สมุทรปราการ ชลบุรี ฉะเชิงเทรา บางพื้นที่ของจังหวัดนครนายกและปราจีนบุรี นครศรีธรรมราช มีเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงกุ้งประมาณ 10,199 ราย รวมพื้นที่ 91,394 ไร่ และการเลี้ยงในพื้นที่เขตน้ำจืดโดยนำน้ำเค็มเข้ามาเป็นส่วนผสมในพื้นที่ 10 จังหวัด คือ สิงห์บุรี ชัยนาท สุพรรณบุรี ราชบุรี นครปฐม พระนครศรีอยุธยา กาญจนบุรี ปทุมธานี มีเกษตรกร 872 ราย รวมพื้นที่เลี้ยงประมาณ 12,066 ไร่

แต่ในขณะที่เกษตรกรกำลังเพลิดเพลินกับอาชีพการเลี้ยงกุ้งกุลาดำที่ทำรายได้ให้แก่ตนเองและเงินตราเข้าประเทศ ถึง

แต่ต่อมา การเลี้ยงกุ้งกุลาดำตามเขตแนวชายฝั่งทะเลดังกล่าว ก็ต้องเลิกและพากันขาดทุน อันเนื่องมาจากการเลี้ยงที่ขาดระบบและการถ่ายเทน้ำจากบ่อเลี้ยงมาสะสมรวมกันในพื้นที่น้ำจืดที่ต้องใช้ร่วมกัน ทำให้เกิดปัญหาผดพิษและโรคระบาดในตัวกุ้งที่เป็นปัญหาสำคัญที่สุด สาเหตุมาจากเชื้อโปรโตซัวส์แบคทีเรีย และไวรัส โดยเฉพาะไวรัสตัวแดงดวงขาว ไวรัสหัวเหลือง และแบคทีเรียที่เป็นสาเหตุของโรครีองแสง แต่โรคระบาดดังกล่าวจะเจริญและแพร่ระบาดเฉพาะพื้นที่ชาย

ขนาดเปรียบกับการเลี้ยงเพียง 10 ไร่ มีรายได้ดีกว่าการทำนาข้าว 100 ไร่ แต่สิ่งที่มองเห็นเป็นรูปธรรมชัดไปกว่านั้นคือ การที่เกษตรกรพากันเดินทางไปจ้างงานเพื่อได้เงินมาปรับปรุงสวน ไร่ นา ได้แค่ส่งดอกเบี้ยมตลอด 10 ปี แต่เมื่อหันมาเลี้ยงกุ้งกุลาดำเพียงปีเดียว ก็สามารถได้ถอนเงินดอกออกมาเป็นอิสระได้แล้ว ขณะเดียวกันที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเริ่มจับตามอง โดยตั้งเป้าไปที่ผู้เลี้ยงกุ้งกุลาดำในแหล่งน้ำจืด 10 จังหวัด ว่าความเค็มจากการที่นำน้ำทะเลมาเจือปนในบ่อเลี้ยง จะเป็นการสร้างและแพร่กระจายของมลพิษ ชัดต่อมาตรา 9 ของ พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 โดยเน้นไปที่ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ได้แก่ ปัญหาด้านสารอินทรีย์ ปัญหาการแพร่กระจายของเกลือ โดยเฉพาะกับข้อมูลของกรมพัฒนาที่ดินที่ว่า การสะสมความเค็มจากบ่อเลี้ยงกุ้งกุลาดำจะลึกลงระดับชั้นใต้ดินถึง 80 เมตร แต่นั่นเป็นข้อมูลของการเลี้ยงกุ้งกุลาดำแถบชายทะเล ที่ อ.ระโนด

๑.สงขลา ซึ่งเป็นพื้นที่ดินทรายจัด เป็นคนละพื้นที่ในแหล่งน้ำจืดภาคกลางที่
เป็นดินเหนียว แต่ถึงอย่างไร เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2541 คณะกรรมการลี้

แควดล้อมแห่งชาติ ได้เสนอต่อ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย เพื่อ
ใช้อำนาจนายกรัฐมนตรีสั่งการไม่ให้มีการเลี้ยงกุ้งกุลาดำในแหล่งน้ำจืดเป็นครั้
งแรก

ว่ากันตามความจริงแล้ว การเลี้ยงกุ้งกุลาดำในพื้นที่น้ำจืด ก็ยังมีผู้
เลี้ยงแล้วไม่สร้างปัญหาให้แก่สิ่งแวดล้อม ได้แก่ เกษตรกรที่มีความรู้และ
ปฏิบัติตามมาตรฐานการและข้อบังคับของกรมประมง คือ การป้องกันการซึมและ
แพร่กระจายของน้ำเค็ม โดยต้องมีกวน้ำล้อมรอบพื้นที่เลี้ยงกุ้งอีกชั้นหนึ่ง เพื่อมิ
ให้น้ำเค็มในช่วงแรกของการเลี้ยงแทรกซึมออกจากบ่อ ซึ่งในช่วงนั้นจะม
ีความเค็มตั้งแต่ 6-10 พีพีที (น้ำทะเลมีความเค็ม 30-35 พีพีที และดีเกลือ

ในนาเกลือมีความเค็ม 300 พีพีที) และจะต้องมี
บ่อพักบ่าบ้น้ำที่รองรับน้ำจากบ่อเมื่อตอนจับกุ้ง
เป็นพื้นที่ 30 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ทั้งหมด โดยห้าม
ปล่อยน้ำจากบ่อกุ้งลงในแหล่งน้ำเด็ดขาด นอกจาก
นั้นจะต้องมีที่เก็บหรือที่ทิ้งเลนจากบ่อกุ้งอีกต่างหาก
ด้วย ซึ่งมาตรการการป้องกันของกรมประมงดังกล่าว
มีผู้เลี้ยงกุ้งกุลาดำในพื้นที่น้ำจืดนำไปปฏิบัติตาม จึง
ไม่สร้างปัญหาให้แก่สิ่งแวดล้อมและไม่เป็นมลพิษ
แก่ผู้ใช้น้ำทั้งบริโภคและอุปโภคแต่อย่างใด

แม้การเลี้ยงกุ้งกุลาดำนาน 4 เดือน ก็ถึง
เวลาจับจำหน่าย ในช่วงนั้นน้ำในบ่อกุ้งจะมีค่า
ความเค็มอยู่ในระดับ 0-1 พีพีที เท่านั้น คืออยู่ใน
สภาพที่จืดหรือเกือบจืดสนิท แต่สีของน้ำก็ยังคง
เป็นสีเขียวเพราะมีแพลงตอนพืชมาก ถ้าปล่อยลง

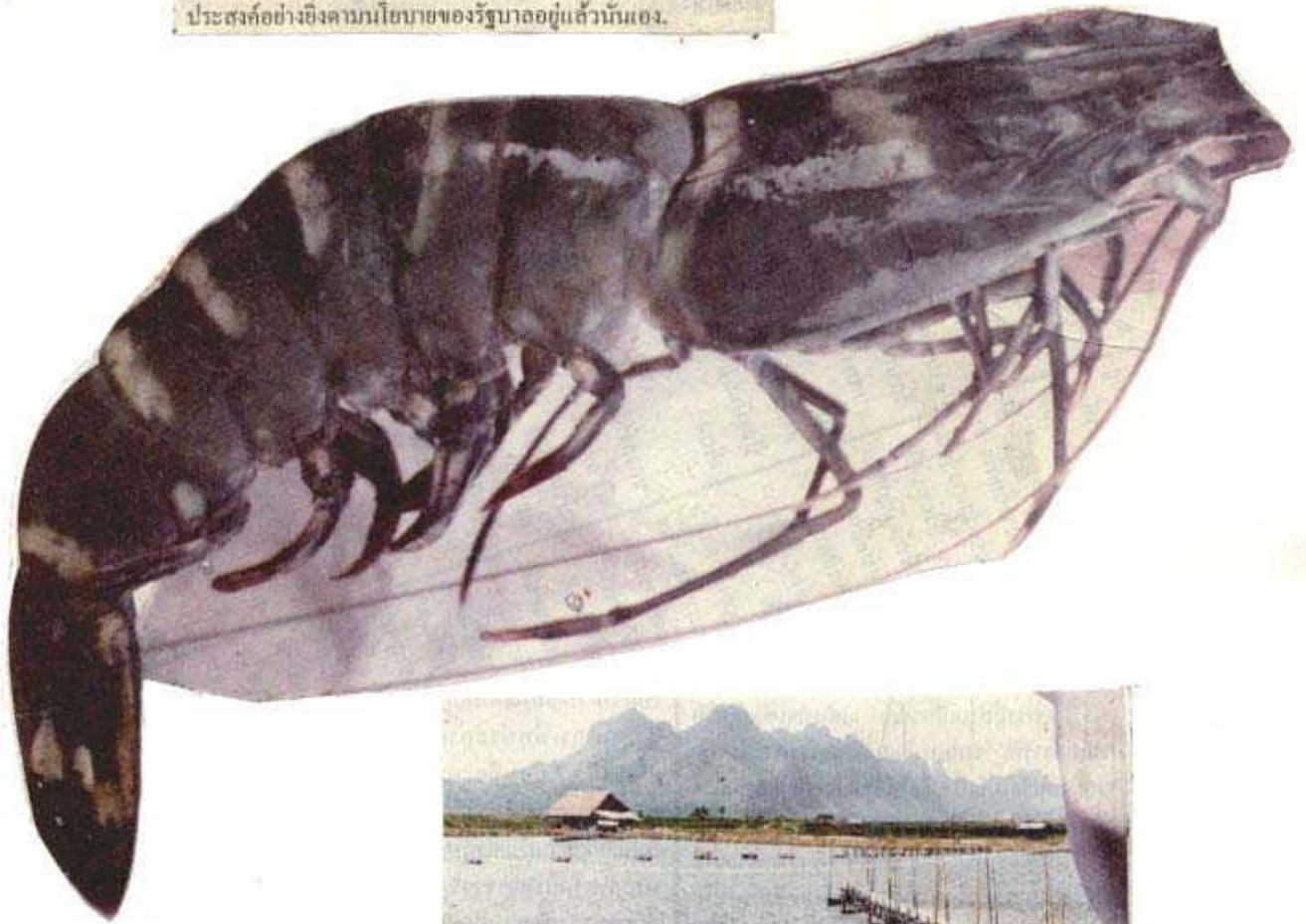
ในแหล่งน้ำก็จะสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้ใช้น้ำ
ทั่วไป ขณะเดียวกันถ้าปล่อยลงในบ่อพักบ่าบ้น้ำ
ที่มีปลากินพืชเลี้ยงอยู่ด้วย ปลาก็จะกินแพลงตอน
เหล่านี้และน้ำจะหายเขียวภายใน 5-7 วัน จากนั้น
จะปล่อยลงในแหล่งน้ำหรือนำกลับมากวนเวียน
เลี้ยงกุ้งกุลาดำในระบบรีไซเคิลอีกก็ได้เช่นกัน

ที่อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร มี
พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเรือกสวนผลไม้เศรษฐกิจหลาย
ชนิด และบางส่วนก็ทำนาข้าว การเพาะเลี้ยงสัตว์
น้ำ บ่อเลี้ยงปลา แต่ส่วนใหญ่เป็นนาปลาสดใน
พื้นที่ 10,000 ไร่ จำนวนเกษตรกร 813 ราย และ
การเลี้ยงกุ้งกุลาดำในพื้นที่ 950 ไร่ เกษตรกร 170
ราย แต่พื้นที่ที่เหมาะสมกับการเลี้ยงกุ้งกุลาดำเป็น
พื้นที่ด้านใต้ของคลองดำเนินสะดวก โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งในพื้นที่ของ ค.หลักสาม ค.ยอกระบังตร
ค.โรงเข้า เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีอิทธิพลของน้ำ
ทะเลเข้ามาถึง แม้กรมชลประทานจะสร้างประตุน้ำ
กักกันไว้ แต่ก็ไม่สามารถต้านทานน้ำเค็มที่กัดลอด
เข้ามาผสมกับน้ำจืด จนมีความเค็มอยู่ที่ระดับ 2-3
พีพีที

ในบางฤดูกาลจะมีความเค็มสูงถึง 10-
12 พีพีที กอปรกับส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เสื่อมโทรมเพราะสาเหตุจาก
ดินเค็มน้ำเค็ม และแควเค็มเคยเป็นนาข้าว และสวนมะพร้าว แต่
ไม่ได้ผล เกษตรกรจึงเปลี่ยนหันมาทำบ่อเลี้ยงปลา นาปลา
เบญจพรรณ นาปลาสด ต่อมาได้ใช้พื้นที่บางส่วนทำบ่อเลี้ยงกุ้งกุ
ลุดำตามความเหมาะสมของพื้นที่ โดยไม่จำเป็นต้องนำน้ำเค็มเข้า
เจือปนอีก อีกทั้งทำการปล่อยกุ้งลงในอัตราพอเหมาะคือ
ประมาณ 50,000-80,000 ตัว/ไร่ ให้อาหารวันละ 5 บ้อ โดยมี
สูตรกักเป็นเวลา 23.00 น. ใช้เวลาเลี้ยงนาน 4 เดือน ในช่วงนี้
น้ำในบ่อเลี้ยงกุ้งอยู่ที่ระดับ 0 พีพีที แต่ก็เป็นสีเขียวเพราะมีแพลง
ตอนมากดังกล่าว เกษตรกรจึงปล่อยน้ำตอนจับกุ้งลงในบ่อปลา
นาปลาสด และเมื่อน้ำเป็นปกติแล้ว บางรายก็มักกลับไปเลี้ยงกุ้ง
ตามระบบรีไซเคิลอีก หรือบางรายจะปล่อยลงในแหล่งน้ำ ก็จะไม่
มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแต่ประการใด เพราะเป็นน้ำจืด สะอาด
และปราศจากพิษชีว แต่สำหรับผู้ที่ไม่มีบ่อปลาและนาปลาสด
รองรับ ก็จะปล่อยน้ำจากบ่อกุ้งเข้าพักและบำบัดในร่องสวนมะพร้าว
ซึ่งส่วนมากเป็นสวนร้างและเสื่อมโทรมดังกล่าว

สถานการณ์การเลี้ยงกุ้งกุลาดำในพื้นที่น้ำจืดที่กำลัง
ตั้งครีดยในปัจจุบัน เมื่อรัฐบาลให้เวลาเพียง 120 วัน แล้วให้เลิก
เลี้ยงทั้งหมด ขณะเดียวกันก็มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็น
ผู้พิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่ที่จะอนุญาตให้เลี้ยง
รัฐบาลน่าจะพิจารณาไปถึงผู้เลี้ยงที่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ข้อบังคับ
ของกรมประมง เพราะผู้เลี้ยงประเภทนี้จะเลี้ยงกุ้งโดยไม่สร้าง
ปัญหาแก่สิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันที่ผู้เลี้ยงแล้วไม่ปฏิบัติตาม
เกณฑ์ดังกล่าวก็ไม่อนุญาตให้เลี้ยงต่อไป โดยให้เปลี่ยนเป็นเลี้ยง
ปลาหรือกุ้งน้ำจืด แต่ถ้าสั่งห้ามเลี้ยงทั้งหมดทั้งผู้ผลิตและไม่คิด
จะมีผลกระทบอย่างใหญ่หลวงไปถึงฐานะทางเศรษฐกิจของ
ประเทศในด้านการส่งออกของกุ้งกุลาดำที่จะนำเงินตราเข้า
ประเทศ โดยเฉพาะเพื่อลดปัญหาการแอบเลี้ยงกุ้งกุลาดำจากอินเดีย
แล้วส่งออกอีกครั้งในนามของกุ้งไทย ถ้ารัฐบาลกวดขันพิจารณาด้วย
เหตุและผลและผ่อนปรนในลักษณะพบกันคนละครึ่งทาง
ยังมีโอกาสลดปัญหาความยากจนของเกษตรกรที่ต้องกู้หนี้ยืมสิน
มาลงทุน อีกทั้งยังลดปัญหาสังคมเสื่อมโทรมในพื้นที่ที่จะสร้าง

ความเดือดร้อนแก่คนทั่วไปเพราะหลายคนอยู่ในสภาพจนตรอก
จนโยงโย่ไปถึงการโจรกรรมและอาชญากรรม อันไม่เป็นเหตุให้
ประสพอย่างยิ่งตามนโยบายของรัฐบาลอยู่แล้วนั่นเอง.

ข้อมูลจำเพาะ

- พื้นที่เลี้ยงกุ้งกุลาดำทั้งประเทศ ประมาณ 550,460 ไร่
 - เป็นพื้นที่เลี้ยงตามชายฝั่งทะเล 447,000 ไร่
 - เป็นพื้นที่เลี้ยงที่น้ำเค็มขึ้นถึง 91,394 ไร่
 - เป็นพื้นที่ในเขตน้ำจืด 12,066 ไร่
 - ทำรายได้เข้าประเทศไม่ต่ำกว่าปีละ 50,000 ล้านบาท
 - การเลี้ยงกุ้งกุลาดำในเขตน้ำจืดจะไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- ถ้าผู้เลี้ยงปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของกรมประมง คือ
- มีบ่อบำบัดน้ำที่รองรับจากบ่อเลี้ยงกุ้ง และเลี้ยงปลากินพืชได้
 - มีคันคูน้ำล้อมรอบพื้นที่ทั้งหมด เพื่อกันการแทรกซึมออกของน้ำเค็ม
 - มีที่เก็บและทิ้งเลนจากบ่อกุ้ง
 - เมื่อเลี้ยงนาน 4 เดือน น้ำในบ่อเลี้ยงจะมีค่าที่ระดับ 0 พีพีที